

oldandó gyakorlatok, amelyek mindig az élő nyelv síkján mozognak és a nyelvi tudatosításon kívül mindig a beszédtevékenység célját és iskolai használhatóságát szolgálják. Érdekes példáját látjuk ennek az «учить» szócsaládnak széles, jelentésében és használatában szerteágazó bemutatásában.

Magától értődik, hogy a szerzők nem foghattak át minden nyelvi kérdést, amely a magyarok típusibái közé tartozik. Szívesen látnánk olyan gyakorlatokat, amelyek a «знать, мочь, уметь», a «слушать, слышать, молчать», a «спрашивать, просить», «сидеться, сидеть», «ложиться, лежать» stb. gyakran összetévesztett használatát világíta-

nák meg. Hasznosak lennének olyan gyakorlatok is, amelyek az időhatározó kifejezésének főbb típusait, a számneves szerkezetek, a „bárki, bármilyen, bárhová” stb. alakokat adnák. A kívánságlítát még lehetne folytatni, de világos, hogy minden problémát nem lehet 14 éves kiadványba belezsúfolni, s a sokat-markoláznál éppen a könyv főerénye, a jól szerkesztett gyakorlatok bősége veszne el.

A könyv nemcsak a csoportos továbbképzés céljait szolgálja. Gondos hangsúlyjelölése, a könyv végéhez csatolt megoldási kulcs az egyéni önképzésre is alkalmassá teszik.

SELYMES FERENC

KISS TIHAMÉR: ÉLETKOROK PSZICHOLÓGIÁJA

Bpest, Gondolat, 1966.

A modern kor egyik jellemvonása a tudomány kiszélesedett érdeklődési köre. Hagyományos tudományterületeken is új módszerek, új felfedezések érvényesülnek, követelnek maguknak helyet. A pszichológia azok közé a tudományok közé tartozik, amelyek — főként a XIX. század végén, a XX. század elején — már egyszer az általános érdeklődés középpontjában álltak. WUNDT iskolája, ELLEN KEY könyve, SPENCER pozitívizmusa, PREYER, FREUD, RIBOT és PAVOT írásai, munkássága világszerte egy bizonyos „pszichologizmus” megteremtői voltak. Ma a pszichológia reneszánszát éli, s ebben nem kis szerepe van PAVLOVnak, aki ugyan a század elején tört be a tudomány világába, de klasszikussá csak napjainkban lett.

KISS TIHAMÉR könyve annak az általános érdeklődésnek a kielégítésére szolgál, amely felszabadulásunk után most ért el az emberi személyiség megismerésének igényéhez. Ezt az igényt kielégítendő alapos átgondolással, világosan áttekinthető rendszerben és a „népszerűség”-re is tekintettel vezeti végig a szerző az embert lelki életének fejlődésén. A személyiség általános pszichológiai fogalmából indul ki, hogy a sok elemből egybeszővődött bonyolult szerkezetű lélektani személyiségfogalmat a fejlődés dialektikájában bemutatva a magzati fejlődéstől az öregkorig. Ehhez a képhez alapfogalmakat is tisztáz, mintegy bevezetésül; ismerteti az életkori és egyéni sajátosságok, az átöröklés, a környezet, a biológiai érés mibenlétét. Ezekben a fejezetekben a modern szovjet és nyugati pszichológia általános megállapításait, fogalmait kerek, egész, önmagukban is befogadott képben adja elő, hogy ezekre mintegy ráépítve — a pszichológiai gondolkodás hagyományainak megfelelően — az egyéni fejlődés szakaszait határolja el. Az embrionális fejlődést a „személyiség alakulása előtörténe-

tének” veszi, s elsősorban a megszületett ember pszichikumát, testi-lelki fejlődését, a fejlődés szakaszait, jellemző vonásait mutatja be. Talán már a párválasztás, a házasság biológiája is hozzátartozik a gyermeki élet fejlődéséhez, a személyiség alakulása előtörténetéhez. (Egészesen nemzedék csak egészséges szülőktől származhat!)

A születés „elviselhető” megrázkódtatásával — KISS TIHAMÉR szerint: „terhelésével” — megindul az emberi önálló fejlődés, amelyben a csecsemőkor pszichés fejlődését PIAGET, PAVLOV és RUBINSTEIN szerint elemzi a könyv. A századfordulóban, elsősorban PREYER hatására — a gyermektanulmányozás körében — számtalan megfigyelés jelent meg a csecsemőkor, majd kisgyermekkor lelki megnyilvánulásairól. KISS TIHAMÉR túlmege az öncélú regisztráláson és a fejlődés egységében mutatja be a lelki működések kibontakozását, véleményem szerint nagyon finom és precíz disztinkciókkal.

A kisgyermekkor a „mozgásos fejlődés”, az éntudat, a kisgyermek érzelmeinek kialakulása nyomán kíséri végig, foglalkozik az értelmi élet kialakulásával, anélkül azonban, hogy valami merev, predestinatív vagy determinációs következtetést vonna le. Ebből a kisgyermekből még minden lehet! A környezet, a pozitív és negatív impulzusok hatása a következőkben kezdi csak alakítani a gyermek jellemét. KISS TIHAMÉR a pozitív tényezőket emeli ki a gyermek pszichikai fejlődésében, mintegy figyelmeztetésül szülőknak és pedagógusoknak (óvónőknek és általános iskolai, középiskolai nevelőknek), hogy a legjobbat, a gyermek fejlődése számára a legkedvezőbb „pszichés” körülményeket, lehetőségeket biztosítsák. NAGY LÁSZLÓ „érzéki” érdeklődése, a kisgyermekkor „érzelmi” érdeklődése után az „átlépés” finom érzékelésével mutatja be a

szerző a kisgyermek (óvodás korú) értelmi érdeklődésének realitásokat kereső szinkrétizmusát, amelyben a csoportos együttélésben (óvoda) alapvető, de még nem tudatos jellemvonások formálódnak. A szülőket mindig különös izgalom fogja el, amikor iskoláskorba lép a gyermek. A várakozás és izgalom nyugtalan-ságot, gondot is okoz. KISS TIHAMÉR könyve bemutatja azt is, milyennek kell lennie a normálisan fejlett iskoláskorú gyermek testi, lelki (értelmi) fejlődésének, mire kell vigyázni a helyes nevelésben, hogy aztán az iskolában a gyermek észlelése, érzékelése, tudásvágya, reprodukáló képessége, tér-, tárgy-, időszemléletének alakulása — mint a megismerés meg-alapozódása — helyesen és „normálisan” következzék be.

A preubertáskor érzelmi mélysége és tagoltsága (WALLON, PIAGET, REY, JAKOBSON stb. alapján), hangulati változása, a biológiai és pszichikai érés „megrázkódtatásai” a szülőknek és nevelőknek nagyon sok problémát vetnek fel, amelyekre vonatkozóan KISS TIHAMÉR könyve eligazítást ad.

A szerző pedagógiai szemlélete és hozzá-állása érvényesül a könyvben akkor, amikor

éppen az iskoláskor értelmi és lelki (itt inkább csak az érzelmi jelenségekre gondolunk) fejlődésével bővebben foglalkozik, s ebben az iskola és a nevelő hatásának, a környezetnek a szerepére is kitér.

Érthetően és a könyv pedagógiai céljainak megfelelően is már korlátozottabban foglalkozik az érett felnőttkor, a változás kora, az öregkor és az aggkor jellemvonásaival. De e kérdésekben sem felületes, hanem inkább összefoglaló, teljes képet ad.

A könyvet életkoronkénti személyiségképek teszik szemléletessé.

A tudományos eredményeket jól felhasználó, de népszerűen megírt, kerek, egészet adó könyvet nagyon jól forgathatja minden szülő és nevelő. Az utóbbi időben kevés ilyen összefoglaló pszichológiai könyvet látott a nagyközönség.

A gyermeki fejlődés legbensőbb érzelmi—értelmi komponenseiből kell megalkotnunk a fejlődő gyermeki és ifjú jellem korunkadta általános eszményét. A célrajtáshoz azonban alapismeretekre van szükség. Olyan alapismeretekre, amelyeneket KISS TIHAMÉR könyve ad.

DEÁK GÁBOR

MÓRA LÁSZLÓ:

WARTHA VINCE, A HAZAI KÉMIAI TECHNOLÓGIA MEGALAPÍTÓJA (1844—1914).

Bp. Tankönyvkiadó, 1967. 160 l.

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára Műszaki Tudománytörténeti Kiadványainak sorában jelent meg a munka. A monográfia a hazai felsőoktatási kutatások eléggé elmaradt területén igen jelentős, különösen ha figyelembe vesszük azt is, hogy a felsőoktatás kutatása világszerte fellendült. MÓRA LÁSZLÓ munkáját KORACH MÓR akadémikus előszava vezeti be, aki a tanítvány tiszteletének hangján emlékezik meg Wartha életművéről.

A könyv megismerteti az olvasót a tudós életével, s azzal a történelmi időszakokkal, melyre működése hatással volt. A kiegyezés korában fellendülő magyar ipar kapitalista fejlődésében a vegyipar nagy fontosságra tesz szert, de Magyarországon nincs megfelelő színvonalú vegyészképzés. Az Ausztriától független magyar vegyipar megteremtéséhez jólképzett vegyész-mérnökökre lenne szükség.

Wartha ekkor Zürichben tartózkodik, s tehetségén kívül ott minden objektív feltétele is megvan annak, hogy gördülékenyen sikeres tudóspályát fusson be. Mégis hazajön, s négy évtizeden át hatékony tényezője lesz a vegyész-mérnökképzésnek és a tudományos életnek. 867-ben a Műegyetem Ásványtani Tanszékét

vezeti, majd 1870-től az önállóvá vált Kémiai Technológia Tanszék vezetője lesz.

Nevét világszerte híressé tette az eozingyártás. Újra felfedezte a fémgényű díszítések módját, melyeket már a kínaiak is ismertek, s használtak kerámiáikon. A középkori titkot, a lüszteres majolikagyártás titkát WARTHA fejtette meg műegyetemi laboratóriumában, s ZSOLNAY fejlesztette tovább.

WARTHA a műegyetem részére 1000 darabból álló gyűjteményt válogatott össze a világ-hírű kerámiákból.

Sokrétű tevékenységének egyik fontos szakasza rektori működése. Ekkor valósítja meg a Műegyetem szabályzatának és tanmenetének revízióját. Második rektorsága idején, 1910-ben készült el az új Műegyetem korszerű épülete, a látványos telep, mely ma is otthona az oktatásnak.

A könyv írója külön fejezetet szentel WARTHA pedagógiai munkássága ismertetésének.

Pedagógiai tevékenységének jelentőségét csak fokozza az, ha megismerjük az ő működése előtti kémiaoktatás hiányosságait. 1846 óta a kémia oktatását NENDTICH KÁROLY végezte, aki orvos volt, s maga is csak mint a tárgy